

คู่มือการปฏิบัติงาน กองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ	เรื่อง การพัฒนาและผลิตสื่อสุศึกษา		
	เอกสารเลขที่ SP-HSS-Hed-M-10	แก้ไขครั้งที่ ๐๐	ฉบับที่ ๐๑
	วันที่บังคับใช้ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๐	หน้า ๒	ของ ๑๔

สารบัญ

หัวข้อ	หน้า
๑. วัตถุประสงค์	๓
๒. ผังกระบวนการทำงาน	๔
๓. ขอบเขต	๕
๔. ความรับผิดชอบ	๕
๕. คำจำกัดความ	๖
๖. ขั้นตอนการปฏิบัติงาน	๖
๗. กฎหมาย มาตรฐาน และเอกสารที่เกี่ยวข้อง	๑๔
๘. การบันทึกและการจัดเก็บ	๑๔
๙. ระบบการติดตามและประเมินผล	๑๔

บันทึกการประกาศใช้

แก้ไขครั้งที่	วัน เดือน ปี	รายละเอียดการแก้ไข
๐๐	๘ สิงหาคม ๒๕๖๐	ประกาศใช้คู่มือปฏิบัติงานฉบับแรก

เอกสารฉบับนี้เป็นสมบัติของกองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ห้ามนำไปใช้ภายนอก หรือทำซ้ำโดยไม่ได้รับอนุญาต

คู่มือการปฏิบัติงาน กองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ	เรื่อง การพัฒนาและผลิตสื่อสุศึกษา		
	เอกสารเลขที่ SP-HSS-Hed-M-10	แก้ไขครั้งที่ ๐๐	ฉบับที่ ๐๑
	วันที่บังคับใช้ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๐	หน้า ๓	ของ ๑๔

๑. วัตถุประสงค์

คู่มือปฏิบัติงานการพัฒนาและผลิตสื่อสุศึกษานี้จัดทำขึ้น เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานด้านการพัฒนาและผลิตสื่อสุศึกษา ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมั่นใจได้ว่าได้มีการปฏิบัติตามอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับนโยบายและวัตถุประสงค์ขององค์กร

คู่มือการปฏิบัติงาน กองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ	เรื่อง การพัฒนาและผลิตสื่อสุศึกษา		
	เอกสารเลขที่ SP-HSS-Hed-M-10	แก้ไขครั้งที่ ๐๐	ฉบับที่ ๐๑
	วันที่บังคับใช้ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๐	หน้า ๔	ของ ๑๔

๒. ผังกระบวนการทำงาน

ลำดับ	กระบวนการงาน	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
๑	ศึกษาความต้องการสื่อสุศึกษาของเจ้าหน้าที่ผู้ใช้สื่อและผู้รับบริการ	๑๕ วัน	เจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมาย
๒	วิเคราะห์และกำหนดกลุ่มเป้าหมายผู้ใช้สื่อ	๑ ชั่วโมง	เจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมาย
๓	กำหนดวัตถุประสงค์ของสื่อ	๓๐ นาที	เจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมาย
๔	วิเคราะห์และกำหนดเนื้อหาที่จะนำมาพัฒนา/ผลิตสื่อ	๓ ชั่วโมง	เจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมาย
๕	กำหนดสื่อที่จะพัฒนาและผลิต	๑ ชั่วโมง	เจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมาย
๖	สำรวจสื่อ	๑ วัน	เจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมาย
๗	ขออนุมัติพัฒนาและ/หรือผลิตฯ	๕ วัน	- เจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมาย ทำหนังสือขออนุมัติ ผอ ผ่านหัวหน้างานและหัวหน้ากลุ่มเพื่อให้ความเห็นชอบ
๘	พัฒนาและ/หรือผลิตสื่อสุศึกษาต้นแบบ	๑ เดือน	เจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมาย
๙	ทดลองใช้	๗ วัน	เจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมาย
๑๐	ดำเนินการจัดทำสำเนาสื่อสุศึกษา	๑๕ วัน	เจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมาย

คู่มือการปฏิบัติงาน กองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ	เรื่อง การพัฒนาและผลิตสื่อสุศึกษา		
	เอกสารเลขที่ SP-HSS-Hed-M-10	แก้ไขครั้งที่ ๐๐	ฉบับที่ ๐๑
	วันที่บังคับใช้ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๐	หน้า ๕	ของ ๑๔

๑๑	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin: 0 auto;">เผยแพร่และจัดให้บริการสื่อสุศึกษา</div>	๓๐ นาที	เจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมาย
๑๒	<div style="text-align: center;">○</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin: 0 auto;">จัดเก็บข้อมูลสื่อและการให้บริการสื่อสุศึกษา</div>	๑ ชั่วโมง	เจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมาย
๑๓	<div style="text-align: center;">↓</div> <div style="border: 1px solid black; border-radius: 50%; padding: 10px; width: fit-content; margin: 0 auto;">ติดตามและประเมินผล การใช้สื่อสุศึกษา</div>	๑๕ วัน	เจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมาย

๓. ขอบเขต

การพัฒนาและผลิตสื่อสุศึกษา มีกระบวนการดำเนินงาน จำนวน ๑๓ ขั้นตอน คือ (๑) ศึกษาความต้องการสื่อสุศึกษาของเจ้าหน้าที่ผู้ใช้สื่อและผู้รับบริการ (๒) วิเคราะห์และกำหนดกลุ่มเป้าหมายผู้รับสื่อ (๓) กำหนดวัตถุประสงค์ของสื่อ (๔) วิเคราะห์และกำหนดเนื้อหาที่จะนำมาพัฒนา/ผลิตสื่อ (๕) กำหนดสื่อที่จะพัฒนาและผลิต (๖) สำรองสื่อ (๗) ขออนุมัติพัฒนาและ/หรือผลิตสื่อสุศึกษาต้นแบบ (๘) จัดหาและผลิตสื่อสุศึกษาต้นแบบ (๙) ทดลองใช้สื่อสุศึกษา (๑๐) ดำเนินการจัดทำสำเนาสื่อสุศึกษา (๑๑) เผยแพร่และจัดให้บริการสื่อสุศึกษา (๑๒) จัดเก็บข้อมูลสื่อและการให้บริการสื่อสุศึกษา (๑๓) ติดตามและประเมินผลการใช้สื่อสุศึกษา

๔. ความรับผิดชอบ

- ๔.๑ ผู้อำนวยการกองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ มีหน้าที่
 - ๔.๑.๑ เป็นที่ปรึกษา ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการพัฒนาและผลิตสื่อสุศึกษา
 - ๔.๑.๒ ลงนามให้ความเห็นชอบ/อนุมัติดำเนินการพัฒนาและผลิตสื่อสุศึกษา
- ๔.๒ หัวหน้ากลุ่ม มีหน้าที่
 - ๔.๒.๑ ให้ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะหรือแนวทางในการในการพัฒนาและผลิตสื่อสุศึกษา
 - ๔.๒.๒ ลงนามให้ความเห็นชอบดำเนินการพัฒนาและผลิตสื่อสุศึกษา
 - ๔.๒.๓ ควบคุมกำกับและตรวจสอบการพัฒนาและผลิตสื่อสุศึกษา
- ๔.๓ หัวหน้างาน มีหน้าที่
 - ๔.๓.๑ ให้ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะหรือแนวทางในการในการพัฒนาและผลิตสื่อสุศึกษา
 - ๔.๓.๒ ลงนามให้ความเห็นชอบดำเนินการพัฒนาและผลิตสื่อสุศึกษา
 - ๔.๓.๓ ควบคุมกำกับและตรวจสอบการพัฒนาและผลิตสื่อสุศึกษา
- ๔.๔ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ มีหน้าที่
 - ๔.๔.๑ ดำเนินการตามกระบวนการพัฒนาและผลิตสื่อสุศึกษา

เอกสารฉบับนี้เป็นสมบัติของกองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ห้ามนำไปใช้ภายนอก หรือทำซ้ำโดยไม่ได้รับอนุญาต

คู่มือการปฏิบัติงาน กองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ	เรื่อง การพัฒนาและผลิตสื่อสุศึกษา		
	เอกสารเลขที่ SP-HSS-Hed-M-10	แก้ไขครั้งที่ ๐๐	ฉบับที่ ๐๑
	วันที่บังคับใช้ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๐	หน้า ๖	ของ ๑๔

๔.๔.๒ สรุปผลและรายงานผลการดำเนินงาน

๕. คำจำกัดความ

๕.๑. สื่อสุศึกษา หมายถึง ตัวกลางในการถ่ายทอดข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสุภาพเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดการเรียนรู้

๕.๒. กระบวนการพัฒนาและผลิตสื่อสุศึกษา หมายถึง ขั้นตอนการดำเนินงานจัดหาและผลิตสื่อสุภาพ จำนวน ๑๒ ขั้นตอน

๖. ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

ขั้นที่ ๑ ศึกษาความต้องการสื่อสุศึกษาของเจ้าหน้าที่ผู้ใช้สื่อและผู้รับบริการ

เป็นการสำรวจความต้องการใช้สื่อของเจ้าหน้าที่ และความต้องการสื่อของผู้รับบริการ โดยต้องสำรวจความต้องการว่าต้องการสื่อเรื่องอะไร สื่อประเภทอะไร หรืออาจจะกำหนดสื่อที่ต้องผลิตและจัดหาจากแผนงาน/โครงการรายปีที่มีความจำเป็นต้องใช้สื่อ

ขั้นที่ ๒ วิเคราะห์และกำหนดกลุ่มเป้าหมายผู้รับสื่อ

ในการวิเคราะห์และกำหนดกลุ่มเป้าหมายเพื่อการพัฒนาและผลิตสื่อสุศึกษา สามารถทำได้หลายวิธี เช่น ใช้วิธีการประชุมระดมสมองผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้ผลิต/พัฒนาสื่อสุภาพ ผู้ใช้สื่อ และผู้แทนกลุ่มเป้าหมาย ได้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และกำหนดกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้การวิเคราะห์และกำหนดกลุ่มเป้าหมายได้ครอบคลุมและถูกต้อง โดยมีหลักการในการวิเคราะห์และกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

๑. การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายจะต้องมีการพิจารณารายละเอียดเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายที่จะนำไปใช้ เนื่องจากในแต่ละพื้นที่มีลักษณะประจำท้องถิ่นเฉพาะตัว และประชาชนก็มีความสามารถเฉพาะตัวแตกต่างกัน ด้วย โดยต้องทำความรู้จักกับกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

๑) ด้านความรู้และประสบการณ์ กลุ่มเป้าหมายมีพื้นฐานการศึกษาและระดับสังคมใกล้เคียงหรือต่างกันหรือไม่เพียงใด

๒) ด้านทักษะในการสื่อสารทั้งในการพูด การฟัง การอ่าน และการเขียน

๓) ด้านความต้องการ ความถนัด ความสนใจ บุคลิกภาพ ทักษะคติ ความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรม

๔) ด้านสุภาพกายและสุภาพจิตของกลุ่มเป้าหมาย

๒. การกำหนดกลุ่มเป้าหมายเป็นการระบุลักษณะของกลุ่มเป้าหมายที่จะนำไปใช้ เช่น เพศ อายุ สุภาพร่างกาย ระดับความรู้พื้นฐาน สภาพทางสังคม เป็นต้น

ขั้นที่ ๓ กำหนดวัตถุประสงค์ของสื่อ

คู่มือการปฏิบัติงาน กองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ	เรื่อง การพัฒนาและผลิตสื่อสุศึกษา		
	เอกสารเลขที่ SP-HSS-Hed-M-10	แก้ไขครั้งที่ ๐๐	ฉบับที่ ๐๑
	วันที่บังคับใช้ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๐	หน้า ๗	ของ ๑๔

การกำหนดวัตถุประสงค์เป็นการกำหนดว่าเมื่อใช้สื่อแล้วกลุ่มเป้าหมายจะเกิดอะไรหรือมีการเปลี่ยนแปลงอะไร วัตถุประสงค์จะต้องเขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ด้วยการกำหนดคำแสดงพฤติกรรม การกำหนดเงื่อนไข และการกำหนดเกณฑ์ ซึ่งสามารถทดสอบหรือวัดได้ โดยการสังเกต การถามคำถาม ซึ่งผู้ใช้สื่อสามารถที่จะหาได้ว่าสื่อสามารถเปลี่ยนแปลงกลุ่มเป้าหมายได้ตามวัตถุประสงค์ไว้หรือไม่ เช่น กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจในการป้องกันโรคอุจจาระร่วง

ขั้นที่ ๔ วิเคราะห์และกำหนดเนื้อหาที่จะนำมาจัดทำ/ผลิตสื่อ

การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นการรวบรวมเนื้อหาจากตำรา เอกสาร บทความ รายงานการวิจัย หรือแหล่งความรู้อื่นๆ นำมาถนกรอง พิจารณา และเรียบเรียงเพื่อให้ได้เนื้อหาสาระที่ถูกต้อง ทันสมัย สมบูรณ์ และเหมาะสมกับระดับความรู้และประสบการณ์ของกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

การกำหนดเนื้อหาเป็นการนำเนื้อหาที่ได้ถนกรองไว้แล้ว นำมาจัดเป็นหมวดหมู่ที่ชัดเจน และควรเรียงลำดับสาระจากง่ายไปหายาก จะทำให้สามารถเข้าใจได้ง่าย โดยเนื้อหานั้นจะต้องได้รับการตรวจสอบเนื้อหาให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ มีความเป็นปัจจุบัน รวมทั้งต้องผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในเรื่องนั้น ๆ เพื่อความถูกต้องและไม่มีข้อผิดพลาดจากการผลิตสำเร็จแล้ว

หลักการวิเคราะห์และกำหนดเนื้อหา

๑. พิจารณาความยากง่ายของเรื่องและเนื้อหาเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายผู้รับเพียงใด โดยควรพิจารณาในเรื่องความเหมาะสมกับเพศชายหรือเพศหญิง หรืออาจจะรับรู้ได้เหมือนกันทั้งสองเพศพร้อม ๆ กัน เช่น เรื่องเพศศึกษา ด้วยวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมไทยยังยึดถือว่าเรื่องเพศยังควรที่จะต้องนำมาให้การรับรู้ อย่างเหมาะสมกับเพศหญิงหรือเพศชาย มิใช่เปิดเผยกันอย่างโจ่งแจ้ง

ความต่างกันของอายุผู้เรียนรู้ก็เป็นสิ่งที่จะต้องพิจารณาด้วย เพราะกลุ่มผู้รับที่เป็นเยาวชน ซึ่งยังด้อยในวุฒิภาวะหรือความสนใจที่มีช่วงสั้น ทั้งยังไม่สามารถรับรู้เรื่องราวที่ซับซ้อนต้องใช้ประสบการณ์มาใช้ประมวลเป็นการรับรู้ ซึ่งต่างกับผู้ใหญ่ที่พอจะสามารถแยกแยะ และรับรู้ในสิ่งทีอาจจะนำเอาประสบการณ์เดิมมาช่วยให้เกิดความเข้าใจได้มากกว่าเด็ก ดังนั้นจึงอาจจะกำหนดเนื้อหาเรื่องราวสาระที่ยากและซับซ้อนได้บ้างในผู้ระดับวุฒิภาวะเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งผู้ที่มีหน้าที่ในการกำหนดเนื้อหาจำเป็นจะต้องทราบถึงวัยวุฒิของกลุ่มผู้เรียนรู้ อันเป็นเป้าหมายด้วย จึงจะสามารถเลือกและกำหนดเนื้อหาได้เหมาะสม

๒. พิจารณาจากการกำหนดวัตถุประสงค์จะทำให้กำหนดกรอบของเนื้อหาสาระได้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายผู้เรียนรู้และนำไปเป็นสาระของสื่อที่จะผลิตต่อไป โดยอาจจะพิจารณาจาก

๒.๑ เนื้อหาสาระให้ความรู้แก่ผู้เรียนแค่ไหน

๒.๒ ให้ความเข้าใจกับผู้เรียนได้เพียงใด

ขั้นที่ ๕ กำหนดสื่อที่จะจัดทำและผลิต

การกำหนดสื่อจะต้องวิเคราะห์ว่าจะใช้สื่ออะไร รูปแบบสื่อที่จะใช้และวิธีการนำเสนอสื่อแต่ละประเภท เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ต้องมีการพิจารณาใน ๒ ประเด็น คือ

๑. วิธีการสื่อสาร วิธีการในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย และวิธีการที่จะนำสื่อเข้ามาช่วยในการสื่อสาร

คู่มือการปฏิบัติงาน กองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ	เรื่อง การพัฒนาและผลิตสื่อสุศึกษา		
	เอกสารเลขที่ SP-HSS-Hed-M-10	แก้ไขครั้งที่ ๐๐	ฉบับที่ ๐๑
	วันที่บังคับใช้ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๐	หน้า ๘	ของ ๑๔

๒. สื่อและชนิดของสื่อที่สามารถนำมาใช้ในการถ่ายทอดความรู้ให้กลุ่มเป้าหมาย ควรมีการพิจารณาจากประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

- (๑) พิจารณาจากวัตถุประสงค์ของการให้ความรู้หรือนำเสนอ
- (๒) สื่อที่จะใช้ควรเป็นภาพ เสียง หรือทั้งภาพและเสียง คำบรรยายมีความจำเป็นหรือไม่
- (๓) ต้องใช้ภาพเคลื่อนไหวหรือภาพนิ่ง
- (๔) สื่อที่จะใช้นำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายใด
- (๕) สื่มีความจำเป็นหรือไม่
- (๖) ความสามารถในการผลิตและมีแหล่งที่จะให้ความช่วยเหลือถ้าหากมีความจำเป็น
- (๗) งบประมาณและเวลาที่จะผลิต
- (๘) ผลิตจำนวนเท่าใด
- (๙) การเก็บรักษา
- (๑๐) การนำไปใช้
- (๑๑) ช่องทางที่จะกระจายสื่อไปทางไหนบ้าง
- (๑๒) จะต้องมีการอบรมการนำสื่อไปใช้หรือไม่

การพิจารณาเลือกสื่ออาจกำหนดสื่อหลาย ๆ ชนิด นำมาใช้ร่วมกันก็ได้เพื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ในกรณีที่มีสื่อมากกว่าหนึ่ง สื่อควรมีการกำหนดด้วยว่าสื่อแต่ละประเภทจะมีเนื้อหาครอบคลุมถึงเนื้อหาใดบ้าง และจะมีการใช้ร่วมกันอย่างไร ตามลำดับก่อน-หลัง

ขั้นที่ ๖ สํารวจสื่อ

เมื่อมีการกำหนดสื่อแล้ว ขั้นตอนต่อไปจะต้องสำรวจสื่อที่มีอยู่ในหน่วยงานหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่การสำรวจสื่อควรมีการดำเนินการสำรวจอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจในการผลิตและจัดหาสื่อ หากมีการสำรวจข้อมูลสื่ออยู่เสมออยู่แล้ว ก็เพียงสอบถามในรายละเอียด และเมื่อได้สื่อแล้วจะต้องนำสื่อที่ได้ไปทดลองใช้ในสถานการณ์และกลุ่มเป้าหมายที่คล้ายกันกับที่ต้องนำสื่อไปใช้จริง

ขั้นที่ ๗ ขออนุมัติพัฒนาและผลิตสื่อสุศึกษาต้นแบบ

เมื่อทราบแล้วว่าต้องมีการพัฒนาสื่อหรือผลิตสื่อสุศึกษาประเภทอะไร และเรื่องอะไร ผู้รับผิดชอบจะต้องดำเนินการขออนุมัติดำเนินการจัดหาและ/หรือดำเนินการผลิตสื่อสุศึกษาต้นแบบ โดยจะต้องนำเสนอผ่านความเห็นชอบจากหัวหน้างาน/หัวหน้ากลุ่มเห็นชอบ หากไม่ผ่านความเห็นชอบหรือไม่อนุมัติ ผู้รับผิดชอบจะต้องกลับไปทบทวนว่าเกิดจากการดำเนินการในขั้นตอนใดที่ไม่ดีหรือไม่ถูกต้อง หรือจากสาเหตุใด ผู้รับผิดชอบต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไข และนำเสนอเพื่อขอความเห็นชอบและอนุมัติอีกครั้ง

ขั้นที่ ๘ พัฒนาและผลิตสื่อสุศึกษาต้นแบบ

คู่มือการปฏิบัติงาน กองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ	เรื่อง การพัฒนาและผลิตสื่อสุศึกษา		
	เอกสารเลขที่ SP-HSS-Hed-M-10	แก้ไขครั้งที่ ๐๐	ฉบับที่ ๐๑
	วันที่บังคับใช้ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๐	หน้า ๙	ของ ๑๔

ก่อนที่จะตัดสินใจว่าสื่อที่กำหนดขึ้นจะพัฒนาหรือผลิตขึ้นใหม่หรือไม่ ควรจะดำเนินการจัดหาจากแหล่ง อื่น ๆ ก่อน เพราะการผลิตต้องใช้เวลาและใช้ทรัพยากรจำนวนมาก หรืออาจจะใช้สื่อที่มีอยู่มาพัฒนาต่อยอด เพื่อให้ได้สื่อที่ตรงกับความต้องการ ซึ่งการพัฒนาและผลิตสื่อสุศึกษาจะต้องดำเนินการผลิตสื่อตามขั้นตอนของสื่อแต่ละประเภท

ขั้นที่ ๙ ทดลองใช้สื่อสุศึกษา

การทดลองใช้สื่อเป็นกระบวนการนำสื่อที่จัดหา/ผลิตได้ไปทดลองใช้ในสถานการณ์ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง เพื่อให้ทราบว่าสื่อที่พัฒนา/ผลิตได้มีคุณภาพในการที่ทำให้กลุ่มเป้าหมายเกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นหรือไม่

ในการทดลองใช้สื่ออย่างน้อยที่สุดควรมีการทดลองใช้เบื้องต้น (Try out) กับกลุ่มเป้าหมายที่เหมือนกับกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดที่จะนำสื่อไปใช้ โดยดำเนินการดังนี้

๑. การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง จะต้องคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เหมือนกับกลุ่มเป้าหมาย ประมาณกลุ่มละ ๑๐ คน หากต้องใช้สื่อในหลายพื้นที่มีลักษณะที่ต่างกักันก็ต้องนำสื่อไปทดลองใช้ในกลุ่มตัวอย่างในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้ได้ตัวแทนครอบคลุมทุกพื้นที่

๒. การทดลองใช้สื่อจะดำเนินการประเมินใน ๓ ลักษณะ คือ

๒.๑ การประเมินคุณลักษณะของสื่อเชิงปริมาณ ใช้วิธีการสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อคุณลักษณะของสื่อว่ามีความเหมาะสมเพียงใด เช่น ลักษณะและสีของตัวหนังสือ ลักษณะของสีและภาพประกอบ ขนาดหรือความยาวของสื่อ

คู่มือการปฏิบัติงาน กองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ	เรื่อง การพัฒนาและผลิตสื่อสุศึกษา			
	เอกสารเลขที่	SP-HSS-Hed-M-10	แก้ไขครั้งที่	๐๐ ฉบับที่ ๐๑
	วันที่บังคับใช้	๘ สิงหาคม ๒๕๖๐	หน้า	๑๐ ของ ๑๔

ตัวอย่าง
แบบสอบถามความคิดเห็นต่อสื่อแผ่นพับ
 เรื่อง.....

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

๑. เพศ ชาย หญิง
๒. อายุ.....ปี
๓. สถานะทางสังคม อสม. แกนนำสุขภาพ ผู้นำชุมชน
- ประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน
- อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นต่อสื่อแผ่นพับ

ลำดับ	รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑	ลักษณะและขนาดแผ่นพับ					
๒	ลักษณะและขนาดตัวหนังสือข้อความในแผ่นพับ					
๓	สีของตัวหนังสือข้อความในแผ่นพับ					
๔	รูปภาพมีความเหมาะสมกับเนื้อหา					
๕	ขนาดของรูปภาพมีความเหมาะสม					
๖	ภาษาที่ใช้ในแผ่นพับ					
๗	ความน่าสนใจของแผ่นพับ					
๘	เนื้อหาอ่านแล้วเข้าใจง่าย					
๙	เนื้อหาอ่านแล้วมีความรู้					
๑๐	เนื้อหาอ่านแล้วสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้					

ข้อเสนอแนะ.....

คู่มือการปฏิบัติงาน กองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ	เรื่อง การพัฒนาและผลิตสื่อสุศึกษา		
	เอกสารเลขที่ SP-HSS-Hed-M-10	แก้ไขครั้งที่ ๐๐	ฉบับที่ ๐๑
	วันที่บังคับใช้ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๐	หน้า ๑๑	ของ ๑๔

๒.๒ การประเมินสื่อเชิงคุณภาพ สามารถประยุกต์ใช้วิธีการของการสนทนากลุ่มมาใช้ใน สอบถามความคิดเห็น ว่าสื่อมีความเหมาะสมหรือควรมีการแก้ไขอะไรบ้าง และแก้ไขอย่างไร เพราะอะไร

๒.๓ การทดสอบความรู้ที่ได้รับจากสื่อ หากสื่อบางสื่อเป็นสื่อที่ให้ความรู้เป็นเรื่อง ๆ และสามารถวัดความรู้จากการให้ความรู้โดยสื่ออื่น ๆ ได้ ก็ควรทดสอบความรู้ก่อนและหลังการให้ความรู้โดยสื่ออื่น ๆ เพื่อให้ทราบว่าสื่อที่จัดหาและผลิตขึ้นเป็นสื่อที่ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้เพิ่มขึ้นได้หรือไม่ หากว่าสื่อที่จัดหาและผลิตขึ้นเป็นสื่อที่สร้างความเข้าใจในบางประเด็นไม่สามารถวัดความรู้ก่อนและหลังได้ ก็ต้องมีการประเมินจากกลุ่มตัวอย่างว่าสื่อสามารถสร้างความเข้าใจในเนื้อหาที่สื่อสารมาจากสื่ออื่นอย่างไร โดยใช้วิธีการสอบถามหรือสัมภาษณ์ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจตรงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่

เมื่อทดลองใช้สื่อแล้วเสร็จ ควรนำผลการทดลองใช้ไปปรับปรุงสื่อ และนำข้อมูลเข้าจัดเก็บในระบบฐานข้อมูลสารสนเทศเพื่อการจัดการสุสุขภาพ

ขั้นที่ ๑๐ ดำเนินการจัดทำสำเนาสื่อสุศึกษา

หลังจากได้ทำการทดลองใช้และปรับปรุงสื่อที่พัฒนา/ผลิตเรียบร้อยแล้ว สื่อที่ได้จะมีคุณภาพดีพอที่จะนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำการสำเนาหรือจัดพิมพ์เป็นจำนวนมาก เพื่อไว้ใช้และเผยแพร่ต่อไป หากสื่อที่ผลิตและจัดหาขึ้นมีวิธีการใช้ที่ยุ้งยากก็ควรมีคู่มือในการใช้หรือจัดการฝึกอบรมหรือชี้แจงให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบต่อไป

ขั้นที่ ๑๑ เผยแพร่และจัดให้บริการสื่อสุศึกษา

การจัดให้บริการสื่ออาจจะมีรูปแบบการให้บริการ คือ ให้บริการยืมเท่านั้น หรือแจกจ่ายฟรี หรือจำหน่าย โดยจะมีการให้บริการกับใครบ้าง จึงต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์หรือกฎระเบียบสำหรับการให้บริการ รวมทั้งจะต้องมีการประชาสัมพันธ์การให้บริการสื่อสุศึกษา โดยเฉพาะถ้ามีสื่อใหม่ ๆ ให้บริการ โดยฝ่ายช่องทางการเผยแพร่ที่มีอยู่ เช่น ป้ายประกาศหน้าห้องให้บริการสื่อ ประกาศในเสียงตามสาย เป็นต้น

ขั้นที่ ๑๒ จัดเก็บข้อมูลสื่อและการให้บริการสื่อสุศึกษา

ข้อมูลการให้บริการสื่อสุศึกษาอาจจัดเก็บในรูปแบบเอกสารที่เป็นหมวดหมู่ค้นหาง่าย หรือในโปรแกรมสำเร็จรูป และนำจัดเก็บในระบบฐานข้อมูลสารสนเทศเพื่อการจัดการสุสุขภาพ ข้อมูลที่จัดเก็บควรประกอบด้วย

๑. ข้อมูลทะเบียนสื่อ จะต้องประกอบด้วย ประเภทสื่อ ชื่อเรื่อง ประเด็นเนื้อหา กลุ่มเป้าหมายผู้รับสื่อ ประเด็นเนื้อหา ปีที่ผลิต สถานะของสื่อ จำนวน

คู่มือการปฏิบัติงาน กองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ	เรื่อง การพัฒนาและผลิตสื่อสุศึกษา		
	เอกสารเลขที่ SP-HSS-Hed-M-10	แก้ไขครั้งที่ ๐๐	ฉบับที่ ๐๑
	วันที่บังคับใช้ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๐	หน้า ๑๒	ของ ๑๔

ตัวอย่างทะเบียนสื่อ

ทะเบียนสื่อสุศึกษา

หน่วยงาน.....ศูนย์การเรียนรู้สุศึกษาและพฤติกรรมสุขภาพ กองสุศึกษา.....

ประเภทสื่อ	ชื่อเรื่อง	ประเด็นเนื้อหา	กลุ่มเป้าหมาย	หน่วยงานผู้ผลิตสื่อ	ปีที่ผลิตสื่อ	จำนวนที่ได้รับ/ผลิต	การเผยแพร่/การแจกจ่ายต่อ	สถานะสื่อปัจจุบัน			
								มีแจกที่หน่วยงาน	มีให้ยืม	มีตัวอย่างให้ดู	จำหน่าย (ราคาต่อหน่วย)
โปสเตอร์	๑. การล้างมือคือหนึ่งในสุขบัญญัติควรปฏิบัติให้เป็นนิสัย	- ขั้นตอนการล้างมือให้สะอาดอย่างถูกวิธี	เด็ก เยาวชน ประชาชน ชนทั่วไป	กองสุศึกษา	๒๕๕๓	๒๐๐	รพ.สต. ทั่วประเทศ	/	-	/	-
สติ๊กเกอร์	มือสะอาดปราศจากโรค	Logo โครงการมือสะอาดปราศจากโรค	เด็ก เยาวชน ประชาชน ทั่วไป	ผลิตเอง	๒๕๕๔	๑๐๐	รพ.สต. ทั่วประเทศ	/	-	/	-
ชุดนิทรรศการ	ครอบครัวสุขสันต์ชวนกันออกกำลังกาย (๑๐ แผ่น : ๑ ชุด)	วิธีการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ	เด็ก เยาวชน ประชาชน ทั่วไป	ผลิตเอง	๒๕๕๔	๑๐๐	สนง.สสจ. ทั่วประเทศ	-	/	/	-

๒. ข้อมูลการให้บริการสื่อ จะต้องแยกออกเป็น ๒ ประเภท คือ สื่อสำหรับแจกจ่าย และสื่อที่ให้ยืม สำหรับข้อมูลสื่อสำหรับแจกจ่าย จะต้องประกอบด้วย วันที่ขอรับสื่อ ผู้ขอรับบริการ สังกัดหน่วยงาน ประเภทสื่อ ชื่อเรื่อง จำนวนที่ขอรับบริการ ข้อมูลสื่อที่ให้ยืมจะมีข้อมูลประกอบด้วย ลำดับ วันที่ขอรับสื่อ ผู้ขอรับบริการ สังกัดหน่วยงาน ประเภทสื่อ ชื่อเรื่อง จำนวนที่ขอรับบริการ วันที่ยืมสื่อ วันครบกำหนดส่งคืน และวันที่คืนสื่อ

คู่มือการปฏิบัติงาน กองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ	เรื่อง การพัฒนาและผลิตสื่อสุศึกษา			
	เอกสารเลขที่ SP-HSS-Hed-M-10	แก้ไขครั้งที่ ๐๐	ฉบับที่ ๐๑	
	วันที่บังคับใช้ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๐	หน้า ๑๓	ของ ๑๔	

ตัวอย่างข้อมูลการให้บริการ

ทะเบียนการให้บริการแจกจ่ายสื่อ

หน่วยงาน.....ศูนย์การเรียนรู้สุศึกษาและพฤติกรรมสุภาพ กองสุศึกษา.....

วัน เดือน ปี ที่ ขอรับบริการ	ชื่อผู้ขอรับสื่อ	สังกัดหน่วยงาน	ประเภทสื่อ	ชื่อเรื่อง	จำนวนที่ ขอรับบริการ
๒๐ ส.ค. ๕๔	นางสมศรี ชอบช่วย	ชมรมสร้างสุภาพ อ.สวนใหญ่ จ. นนทบุรี	โปสเตอร์	การล้างมือคือหนึ่งในสุบัญญัติ ควรปฏิบัติให้เป็นนิสัย	๑๐
๒๑ ส.ค. ๕๕	นายสมบัติ รักรงาน	สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดอุทัยธานี	สติ๊กเกอร์	มือสะอาดปราศจากโรค	๕

ทะเบียนการให้บริการยืม-คืนสื่อ

หน่วยงาน.....ศูนย์การเรียนรู้สุศึกษาและพฤติกรรมสุภาพ กองสุศึกษา.....

ลำดับ	ชื่อผู้ขอรับสื่อ	สังกัดหน่วยงาน	ประเภท สื่อ	ชื่อเรื่อง	จำนวน	วันที่ ยืมสื่อ	วันครบ กำหนด ส่งคืน	วันที่ คืนสื่อ
๑	นางสมศรี ชอบช่วย	ชมรมสร้างสุภาพ อ.สวนใหญ่ จ. นนทบุรี	VCD วีดิทัศน์	การล้างมือคือหนึ่งในสุ บัญญัติควรปฏิบัติให้เป็น นิสัย	๑ แผ่น	๒๐ ส.ค.๕๔	๒๗ ส.ค.๕๔	๒๖ ส.ค.๕๔
๒	นายสมบัติ รักรงาน	สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดอุทัยธานี	DVD วีดิทัศน์	มือสะอาดปราศจากโรค	๑ แผ่น	๒๑ ส.ค.๕๔	๒๖ ส.ค.๕๔	๒๖ ส.ค.๕๔

ขั้นที่ ๑๓ ติดตามและประเมินผลการใช้สื่อสุศึกษา

เมื่อมีการนำสื่อไปใช้หรือเผยแพร่ระยะหนึ่งแล้ว ควรมีการติดตามและประเมินผลอีกครั้ง เพื่อให้แน่ใจว่าสื่อที่ผลิตขึ้นมีคุณภาพและมีความสมบูรณ์ เมื่อมีการนำไปใช้ในสภาพการณ์ที่แตกต่างกัน โดยจะต้องมีการประเมินผลสื่อด้านคุณภาพ ซึ่งมีหลักการดังนี้

๑. สื่อทำให้กลุ่มเป้าหมายเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

เอกสารฉบับนี้เป็นสมบัติของกองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ห้ามนำไปใช้ภายนอก หรือทำซ้ำโดยไม่ได้รับอนุญาต

คู่มือการปฏิบัติงาน กองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ	เรื่อง การพัฒนาและผลิตสื่อสุศึกษา			
	เอกสารเลขที่ SP-HSS-Hed-M-10	แก้ไขครั้งที่ ๐๐	ฉบับที่ ๐๑	
	วันที่บังคับใช้ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๐	หน้า ๑๔	ของ ๑๔	

๒. สื่อมีความน่าสนใจ

๓. สื่อมีคุณลักษณะที่ดีและเหมาะสม เช่น ขนาดตัวอักษร ขนาดของสื่อ ซึ่งการติดตามและประเมินผลสามารถใช้วิธีการเดียวกับการทดลองใช้สื่อก็ได้

เมื่อประเมินแล้วเสร็จ ควรนำผลการประเมินไปปรับปรุงการดำเนินงาน และนำข้อมูลเข้าจัดเก็บ ในฐานข้อมูลสารสนเทศเพื่อการจัดการสุสุขภาพ

๗. กฎหมายมาตรฐานและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

๗.๑ กฎหมาย กฎ ระเบียบ และคำสั่งที่เกี่ยวข้อง

๗.๑.๑ ระเบียบการจัดซื้อจัดจ้าง

๗.๒ คู่มือปฏิบัติงานและวิธีปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง

ไม่มี

๗.๓ เอกสารอ้างอิงอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ไม่มี

๘. การบันทึกและการจัดเก็บเอกสาร

๘.๑ การจัดเก็บ

ชื่อเอกสาร	รหัสเอกสาร	สถานที่เก็บ	ผู้รับผิดชอบ	การจัดเก็บ	ระยะเวลา
๑. ระเบียบการจัดซื้อจัดจ้าง		กลุ่ม อำนวยการ	หัวหน้างานพัสดุ	แฟ้มเอกสาร	จนกว่าจะมี เปลี่ยนแปลง ระเบียบ

๘.๒ ผู้มีสิทธิเข้าถึง

เอกสารลำดับที่ ๑ ผู้อำนวยการกองสุศึกษา หัวหน้ากลุ่ม เจ้าหน้าที่/นักวิชาการผู้ปฏิบัติงาน

๙. ระบบการติดตามและประเมินผลการใช้คู่มือฯ

๙.๑ ตัวชี้วัด

๙.๑.๑ ร้อยละของผู้ใช้คู่มือฯ มีความพึงพอใจคู่มือฯ มากกว่าร้อยละ ๖๐

๙.๒ เกณฑ์การวัด

๙.๒.๑ ระดับคะแนน ๕ ร้อยละ ๙๐ ของผู้ใช้คู่มือฯ มีความพึงพอใจมากกว่าร้อยละ ๖๐

๙.๒.๒ ระดับคะแนน ๔ ร้อยละ ๘๐ ของผู้ใช้คู่มือฯ มีความพึงพอใจมากกว่าร้อยละ ๖๐

๙.๒.๓ ระดับคะแนน ๓ ร้อยละ ๗๐ ของผู้ใช้คู่มือฯ มีความพึงพอใจมากกว่าร้อยละ ๖๐

๙.๒.๔ ระดับคะแนน ๒ ร้อยละ ๖๐ ของผู้ใช้คู่มือฯ มีความพึงพอใจมากกว่าร้อยละ ๖๐

เอกสารฉบับนี้เป็นสมบัติของกองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ห้ามนำไปใช้ภายนอก หรือทำซ้ำโดยไม่ได้รับอนุญาต

คู่มือการปฏิบัติงาน กองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ	เรื่อง การพัฒนาและผลิตสื่อสุศึกษา		
	เอกสารเลขที่ SP-HSS-Hed-M-10	แก้ไขครั้งที่ ๐๐	ฉบับที่ ๐๑
	วันที่บังคับใช้ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๐	หน้า ๑๕	ของ ๑๔

๙.๒.๕ ระดับคะแนน ๑ ร้อยละ ๕๐ ของผู้ใช้คู่มือฯ มีความพึงพอใจมากกว่าร้อยละ ๖๐

๙.๓ กลวิธีในการเข้าถึง

๙.๓.๑ กำหนดเป็นนโยบายหลักของกองสุศึกษาที่ต้องดำเนินการ

๙.๓.๒ ดำเนินการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบได้รับรู้ เพื่อสร้างความตระหนักถึงการดำเนินการในส่วนต่างๆ อย่างเข้าใจลึกซึ้งถึงการใช้คู่มือการปฏิบัติงาน

๙.๓.๓ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบต้องศึกษารายละเอียดทุกขั้นตอนตามมาตรฐานข้อ ๖ ให้เข้าใจ